Міністерство освіти і науки України
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Географічний факультет

ЗАТВЕРДЖЕНО
Голова приймальної комісії
Чернівецького національного
університету імені Юрія Федьковича
Руслан БІЛОСКУРСЬКИЙ
12 липня 2024 р

ПРОГРАМА
ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ
ДО АСПІРАНТУРИ
ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 106 «ГЕОГРАФІЯ»

на здобуття ступеня доктора філософії
(третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти)

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 10 ПРИРОДНИЧІ НАУКИ

ОСВІТНЬО-НАУКОВА ПРОГРАМА «ГЕОГРАФІЯ»

Чернівці – 2024

Розробники програми:

Валерій РУДЕНКО, доктор географічних наук, професор, завідувач кафедри економічної географії та екологічного менеджменту

Мирослав ЗАЯЧУК, доктор географічних наук, доцент, декан географічного факультету

Богдан РІДУШ, доктор географічних наук, професор, завідувач кафедри фізичної географії, геоморфології та палеогеографії

Василь ДЖАМАН, доктор географічних наук, професор, професор кафедри географії України та регіоналістики

Іван КОСТАЩУК, доктор географічних наук, професор, завідувач кафедри географії України та регіоналістики

Жанна БУЧКО, доктор географічних наук, доцент, доцент кафедри географії та менеджменту туризму.

Гарант освітньо-наукової програми 106 «Географія» _____ Валерій РУДЕНКО

Передмова

Програма фахового вступного іспиту для навчання за ОНП «Географія» третього освітньо-наукового рівня розроблена відповідно до навчального плану географічного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича та призначена для осіб, які здобули освітньо-кваліфікаційний рівень спеціаліста або магістра.

Вступник до аспірантури повинен знати об'єкт і предмет вивчення географії, її структуру та рівні дослідження; функції географії, її роль у розв'язанні теоретичних і прикладних проблем взаємодії природи та суспільства; історію становлення та розвитку української географічної науки, сучасні напрями географічних досліджень; головні методологічні підходи та методи географічних досліджень; сутність сучасних концепцій географії.

Вступник до аспірантури повинен вміти аналізувати фахову наукову літературу і робити власні узагальнення щодо основних понять, категорій, концепцій; давати оцінку впливу чинників розвитку територій; використовувати сучасні дослідницькі методи, аналізувати процеси і явища, виявляти їх наслідки, ключові проблеми та обґрунтовувати перспективні напрями розвитку.

Зміст програми вступного іспиту
до аспірантури за спеціальністю 106 Географія

Перелік обов’язкових питань

Система географічних наук. Географічні принципи, закони і закономірності. Особливості природно-географічних та суспільно-географічних досліджень.

Методологія географічних досліджень, основні поняття та підходи. Загальнонаукові аспекти теорії та методології.

Основні методи і підходи в географічних дослідженнях. Значення методів наукового дослідження як "інструментів" одержання нового теоретичного знання.

Роль географії у розв'язанні теоретичних і прикладних проблем взаємодії природи та суспільства.

Зміни форм залежності людства від природи. Зв’язок географічної науки з іншими науками.

Глобальні проблеми рівноваги між суспільством і природою.

Концепція сталого (збалансованого) розвитку: історія формування, зміст і основні положення. Історичні передумови появи концепції сталого розвитку.

Цілі, принципи та завдання сталого (збалансованого) розвитку. Збалансований розвиток як предмет наукового вивчення. Основні етапи взаємодії суспільства і природи, сучасна криза життєдіяльності суспільства в природі.

Система фізико-географічних наук. Географічні принципи, закони і закономірності. Закон географічної зональності. Географічна оболонка, її межі, склад і структура. Кругообіг речовини і енергії в географічній оболонці. Зональна структура географічної оболонки. Висотна географічна поясність.

Антропогенні зміни географічної оболонки. Ноосфера, її структура. Поняття про природно-територіальний комплекс і геосистему. Компоненти ландшафту і ландшафтотворні фактори.

Теоретичні основи фізико-географічного районування. Система таксономічних одиниць фізико-географічного районування.

Типізація суспільно-географічних процесів. Ієрархія суспільно-географічних категорій за рівнем пізнання предметної сутності. Суть і науково-пізнавальне значення СГП.

Суспільно-географічні фактори розміщення (економічні, соціальнодемографічні, історичні, культурно-історичні, політичні, управлінські тощо), їх структура та загальна оцінка. Роль науково-технічного прогресу та наукоємності в процесі розміщення продуктивних сил.

Особливості розвитку суспільно-географічного знання на сучасному етапі та його напрямки. Найновіші напрямки розвитку суспільної географії.

Управління розвитком регіону, районне і міське планування, природокористування – основний зміст прикладного напрямку суспільної географії.

Геоморфологія та палеогеографія

Геоморфологія як наука. Об'єкт, предмет, завдання геоморфології. Геоморфологічні аспекти вивчення вулканізму та сейсмічності.

Гляціальні, перигляціальні та флювіогляціальні процеси. Передумови, механізми розвитку, географічне поширення, геоморфологічні наслідки цих процесів. Форми рельєфу гляціального, перигляціального та флювіогляціального генезису.

Роль нових і новітніх тектонічних рухів у формуванні сучасного рельєфу Землі.

Тектоніка літосферних плит і рельєф.

Горизонтальні і вертикальні рухи земної кори.

Основні геотектонічні гіпотези розвитку Землі.

Класифікації рельєфу і рельєфотвірних процесів та геоморфологічне районування: основні принципи та підходи до класифікації; класифікаційні схеми. Проблеми визначення генезису та віку форм рельєфу; проблеми вивчення морфології рельєфу. Геоморфологічне районування: таксономічні одиниці, принципи районування, проблеми.

Об'єкт, предмет, завдання морфоструктурного аналізу

Системний та басейновий підходи до вивчення рельєфу, їх суть і перспективи.

Гравітаційні процеси, їх класифікація. Поширення гравітаційних процесів, їх інтенсивність в різних морфокліматичних зонах і висотних ярусах, рельєфоперетворюючий ефект. Методи вивчення темпу розвитку і поширення

гравітаційних процесів.

Ерозійні процеси. Їх класифікація. Ерозія тимчасових потоків (площинна, дрібноструминна, яркова). Темп ерозії та методи його визначення. Геоморфологічний ефект ерозії. Проблеми вивчення та практичного використання результатів досліджень ерозійних процесів.

Еолові та аридно-денудаційні процеси. Вітер як чинник рельєфотворення. Дефляція, еолова акумуляція та транзит піщано-глинистих відкладів. Швидкість дефляції. Форми рельєфу аридних областей. Піщані, глинисті, кам'янисті пустелі.

Карстові та суфозійні процеси, їх класифікація. Гірський та рівнинний карст. Умови утворення та розвитку карсту. Зонально-кліматичні типи. Методи досліджень карсту. Інтенсивність та рельєфоперетворюючий ефект. Прикладне значення вивчення карсту.

Поздовжній профіль річок. Русло ріки. Типізація русел. Річкові долини їх класифікації. Будова річкових долин. Тераси, їх типізація, механізми утворення. Проблеми вивчення річкових долин.

Руслові процеси і форми рельєфу. Бічна і глибинна ерозія, транспорт наносів, їх акумуляція в різних морфокліматичних зонах.

Об'єкт, предмет, завдання палеогеографії і палеогеоморфології, їхнє місце в системі географічних наук. Теоретичні засади палеогеографії і палеогеоморфології. Історія палеогеографічних та палеогеоморфологічних досліджень.

Економічна, соціальна та політична географія

Економічна географія: предмет вивчення та завдання.

Місце економічної та соціальної географії в системі наук, її структура.

Об'єкт вивчення економічної та соціальної географії на планетарному, регіональному та локальному рівнях.

Система традиційних економіко-географічних методів дослідження.

Українська економічна географія кінця XIX – початку XX ст.

Економіко-географічна спадщина провідних українських вчених.

Формування української школи соціально-економічної географії.

Творчі колективи і сучасні наукові суспільно-географічні центри.

Рівні економічного розвитку території: суть, показники і методика визначення.

Фактори та чинники розміщення продуктивних сил, їх оцінка.

Господарство України: загальна характеристика та сучасний рівень розвитку.

Природно-ресурсний потенціал України, його структура, якісна та кількісна оцінка.

Дати визначення поняття природно-ресурсного потенціалу території та його структури.

Розвиток господарства і раціональне природокористування.

Промисловість України: значення, структура, умови і фактори розвитку, особливості територіальної структури.

Інфраструктура як важлива складова господарства. Особливості виробничої та соціальної інфраструктури.

Проаналізувати норми впливу окремих галузей господарства (лісового, сільського, міського, транспортного, промислового, рекреаційного) на довкілля.

Соціальна географія: об’єкт, предмет вивчення, завдання.

Населення та демографічні проблеми світу.

Соціально-економічне (суспільно-географічне) районування України: зміст, завдання, види і типи районів.

Співвідношення понять «економічна та соціальна географія», «суспільна географія», «політична географія».

Політична географія і географія культури в Україні.

Електоральна географія.

Регіоналізм. Сепаратизм.

Конструктивна географія

Сформулювати об’єкт, предмет та методи конструктивно-географічних досліджень.

Обґрунтувати основні властивості сучасних геосистем та їх функції.

Розкрити зміст фізико-географічних та економіко-географічних методів дослідження проблем взаємовідносин суспільства з природою.

Розкрити значення географічних досліджень у вивченні природи та її ресурсів.

Розкрити значення геоекологічного моніторингу в регіональному проектуванні.

Сформулювати поняття геоекологічної експертизи, її змісту та завдань.

Розкрити геоекологічні засади та принципи проектування.

Обґрунтувати регіональні проблеми охорони природи та раціонального використання природних ресурсів України.

Проаналізувати діяльність громадських природоохоронних організацій у світі та Україні.

Проаналізувати природоохоронне і природоресурсне законодавство.

Проаналізувати проблеми заповідної справи в Україні.

Розкрити місце географії в системі міждисциплінарних наук у вирішенні проблем охорони природи і раціонального використання природних ресурсів.

Розкрити особливості вирішення природоохоронних проблем і раціонального використання природних ресурсів у різних природних зонах.

Розкрити питання взаємозв'язку охорони природи, природоохоронної освітита виховання.

Розкрити питання забруднення компонентів природного середовища в Україні.

Розкрити питання нормування антропогенного навантаження на геосистеми.

Розкрити принципи геоекологічного аналізу в регіональному проектуванні.

Розкрити проблему використання та охорони атмосферного повітря.

Розкрити проблему використання та охорони біоресурсів.

Розкрити проблему використання та охорони земельних ресурсів.

Розкрити проблему використання та охорони об'єктів природно-заповідного фонду.

Розкрити проблему використання та охорони ресурсів надр.

Розкрити проблему наукових досліджень в галузі охорони навколишнього природного середовища.

Розкрити суть геоекологічного підходу в обґрунтуванні схем і проектів.

Дати оцінку масштабів впливу діяльності людства на навколишнє природне

середовище.

Дати оцінку радіоактивного забруднення України у зв’язку з аварією на Чорнобильській АЕС.

Еколого-географічна ситуація в Україні.

Охарактеризувати інтегральні природно-технічні геоекосистеми як об’єкт регіонального проектування.

Охарактеризувати сучасну еколого-географічну ситуацію та стан природних ресурсів в Україні.

Критерії оцінювання

Вступне фахове випробування проводиться в тестовій формі за наступним порядком: до кожного завдання пропонується 4 варіанти відповідей (дистрактори), з яких лише один правильний. Завдання вважається виконаним неправильно, якщо: а) позначено неправильну відповідь (дистрактор); б) позначено два або більше варіантів відповіді (дистрактори), навіть якщо серед них є правильна відповідь (дистрактор); в) відповідь не позначено взагалі.

Екзаменаційне тестування передбачає 40 питань. Оцінювання відповіді вступника на кожне з питань здійснюється за урахуванням таких норм та критеріїв:

- перший рівень 25 тестових завдань, кожне з яких оцінюється по 2 бала;
- другий рівень 10 тестових завдань, кожне з яких оцінюється по 4 бала;
- третій рівень 5 тестових завдань, кожне з яких оцінюється по 6 балів;

Загальна оцінка за тестування підраховується як сума балів набраних абітурієнтом за трьома рівнями за шкалою оцінювання 80-200 балів.

Максимальна кількість балів на вступному іспиті – 200 балів. Обрахування здійснюється автоматично системою.

Вступний іспит вважається складеним за умови отримання абітурієнтом не менше 100 балів, що відповідає нижній межі оцінки задовільного рівня.

Рішення про зарахування вступника на навчання приймається Приймальною комісією Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича відповідно до встановленої університету ліцензії за набраним конкурсним балом згідно з Правилами прийому до аспірантури Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича на здобуття вищої освіти ступеня доктора філософії у 2024 році, затвердженого Вченою радою Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича 28 червня 2024 року, протокол № 10.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Андрейчук В.М., Гембіца П., Коржик В.П., Рідуш Б.Т. Палеогеографічні дослідження голоценового алювію в Багненській долині (Буковинське Передкарпаття, Чернівецька область). *Науковий вісник Чернівецького університету:* Зб. наук. праць. Вип. 616: Географія. Чернівці: Рута, 2012. С. 5-11.
2. Багров Н.В., Руденко Л.Г., Черваньов І.Г. Статус, місія і перспективи географії: про сучасні підвалини давньої науки. *Український географічний журнал.* 2010. №2. С. 3-13.
3. Байрак Г. Методи геоморфологічних досліджень. Львів: ЛНУ ім.І.Франка, 2018. 292 с.
4. Безуглий В.В., Козинець С.В. Регіональна економічна і соціальна географія світу: Навч. посіб. Вид. 2-ге, доп., перероб. К.: ВЦ «Академія», 2007.
5. Волошин І.М. Ландшафтно-екологічні основи моніторингу. Львів: ПростірМ, 1998. 356с.
6. Гавриленко О.П. Геоекологія і природокористування. Монографія. К.: Видавець Бихун В.Ю., 2018.
7. Гавриленко О.П. Екологія з основами геоекології. Підручник. Riga: LAP LAMBERT Academic Publishing, 2018.
8. Гавриленко О.П. Методологія наукових досліджень. К., 2004.
9. Географія світового господарства (з основами економіки): навч. посіб. / за ред. Я.Б. Олійника, І.Г. Смирнова. К.: Знання, 2011. 640 с.
10. Герасименко Н. П. Четвертинні відклади України (лесово-грунтова формація). К.: Прінт-Сервіс, 2017.
11. Глобалізація світового господарства: геопросторовий вимір: монографія / кол. авт.; за ред. О.О.Любіцевої, В.К.Бабарицької (Кіптенко), Б.П. Яценка (у співавторстві). К.: ВПЦ «Київський університет», 2010.
12. Глобальні виклики сучасності: суспільно географічний вимір: монографія / за ред. В.К.Кіптенко, Б.В.Яценка (у співавторстві). К.: ВПЦ «Київський університет», 2012.
13. Гожик П. Ф., Герасименко Н. П., Бортник С. Ю. Четвертинна геологія. К.:Вид-во Київський університет, 2019.
14. Голіков А.П., Олійник Я.Б., Степаненко А.В. Вступ до економічної і соціальної географії: підручник. К.: Либідь, 1996.
15. Горда Л., Рідуш Б. Еволюція Подільсько-Буковинської частини долини Дністра в пізньому кайнозої. *Науковий вісник Чернівецького університету.* Випуск 672-673. Географія. Чернівці: Рута, 2013. С. 5-10.
16. Гродзинський М.Д. Основи ландшафтної екології: Підручник. К.: Либідь,1993.
17. Гродзинський М.Д. Пізнання ландшафту: місце і простір. У 2-х т. К., 2005.
18. Гродзинський М.Д. Стійкість геосистем до антропогенних навантажень. К., 1995.
19. Гродзинський М.Д., Савицька О.В. Ландшафтознавство. К., 2008.
20. Гукалова І.В. Якість життя населення України: суспільно-географічна концептуалізація: Монографія. Київ, 2009.
21. Гуцуляк В.М. Геохімія ландшафту. Чернівці, 1994.

22. Гуцуляк В.М., Присакар В.Б. Ландшафтна екологія (геохімічний аспект): Методичні вказівки до практичних занять. Чернівці: Рута, 1999.

23. Гуцуляк В.М., Присакар В.Б. Ландшафтна екологія (геохімічний аспект): Методичні вказівки до практичних занять. Чернівці: Рута, 2003.

24. Гуцуляк В.М. Основи ландшафтознавства: Навч. посібник. Київ: НКМ ВО, 1992.

25. Денисик Г.І. Антропогенні ландшафти Правобережної України. Вінниця:Арбат, 1998.

26. Джаман В.О. Регіональні системи розселення: демографічні аспекти. Чернівці: Рута, 2003.

27. Дмитрук О.Ю. Урбаністична географія з основами урбогеоекології. К., 2000. 20. Заповідна справа в Україні / За ред. М.Д.Гродзинського, М.П.Стеценка. К., 2003.

28. Дністрянський М.С. Геополітика: Навч.посіб. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2011.

29. Дністрянський М.С. Політична географія України. Навчальний посібник. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2014.

30. Дронова О.Л. Геоурбаністика: Навч. посібник. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2014.

31. Дутчак М. В. Геоморфологія. Методичні вказівки до лабораторних робіт. Чернівці: ЧДУ, 1998.

32. Дутчак М. В. Геоморфологія. Методичні вказівки. Чернівці: ЧДУ, 1997.

33. Жупанський Я.І. Словник термінів і понять з географії. Чернівці: Технодрук, 2006.

34. Запотоцький С.П. Регіональна конкурентоспроможність: суспільногеографічні засади формування: Монографія. Київ, 2012.

35. Іщук С.І., Гладкий О.В. Географія промислових комплексів: підручник. Затверджено МОН України. К.: Знання, 2011.

36. Калуш Ю.І., Рідуш Б.Т. Палеосейсмодислокації в районі Дністровської ГАЕС – індикатори сейсмічних подій у регіоні Середнього Подністров'я. *Науковий вісник Чернівецького університету*: Зб. наук. праць. Вип. 616: Географія. Чернівці: Рута, 2012. С. 19-24.

37. Клімат України / За ред. В.М. Ліпінського, В.А. Дячука, В.М. Бабіченко. К., 2003.

38. Колтун О.В. Вступ до геоморфології. Львів: ЛНУ ім.І.Франка, 2006.

39. Кравчук Я.С. Геоморфологічне картографування. Навч. посібник. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2006.

40. Маринич О.М., Шищенко П.Г. Фізична географія України. К., 2005.

41. Матвіїшина Ж.М. Просторово-часова кореляція палеогеографічних умов четвертинного періоду на території України: проект «Наук. книга» / НАН України. Інститут географії; ред. Ж. М. Матвіїшина. К. : Наук. думка, 2010.

42. Мезенцев К.В. Суспільно-географічне прогнозування регіонального розвитку: Монографія. К.: ВПЦ «Київський ун-тет», 2005.

43. Мезенцев К.В., Підгрушний Г.П., Мезенцева Н.І. Регіональний розвиток в Україні: суспільно-просторова нерівність та поляризація: Монографія. Київ, 2014.

44. Мельник Л., Міллер Г. Ландшафтний моніторинг. К., 1993.

45. Методи геоекологічних досліджень: Навч. посібник / За ред.

М.Д. Гродзинського та П.Г. Шищенка. К.: ВЦ"Київський університет", 1999.

46. Мороз С.А., Онопрієнко В.І., Бортник С.Ю.. Методологія географічної науки: навчальний посібник. Київ: Заповіт, 1997. 333 с.

47. Нємець К.А., Нємець Л.М. Просторовий аналіз у суспільній географії: нові підходи, методи, моделі: Монографія. Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2013.

48. Нємець К.А., Нємець Л.М. Просторовий аналіз у суспільній географії: нові підходи, методи, моделі: монографія. Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2013.

49. Нємець Л.М., Мезенцев К.В. Соціальна географія: Підручник. Київ: Фенікс, 2019.

50. Олійник Я.Б., Степаненко А.В. Економічна та соціальна географія: сучасний стан і перспективи розвитку. Київ: ВГЛ «Обрії», 2009.

51. Олійник Я.Б., Шевчук С.М. Методологічні основи розвитку суспільної географії в Україні у XX столітті: Навч. посібник. Київ: ВГЛ «Обрії», 2011.

52. Палієнко В.П., Матошко А.В., Барщевський М. Є. та ін. Сучасна динаміка рельєфу України. К.: Наукова думка, 2005.

53. Пащенко В.М. Конструктивно-географічний підхід і ландшафтознавство. *Антропогенні географія і ландшафтознавство в XX і XXI століттях*. Вінниця – Воронеж: Гіпаніс, 2003. С. 45-51.

54. Петлін В.М. Конструктивна географія. Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2010.

55. Петлін В.М. Конструктивне ландшафтознавство. Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2006.

56. Петлін В.М. Концепції сучасного ландшафтознавства. Львів, 2006.

57. Пилипенко І.О. Суспільно-географічна периферія: концепція, параметризація і делімітація: Монографія. Херсон, 2015.

58. Підгрушний Г.П. Промисловість і регіональний розвиток України: Монографія. Київ: Інститут географії НАН України, 2009.

59. Поп'юк Я., Рідуш Б. Будова нижніх терас долини р. Дністер (на прикладі ділянки Василів-Дорошівці). *Науковий вісник Чернівецького університету*: збірник наукових праць. 2020. Вип. 824: Географія. С. 75-86.

60. Природа Чернівецької області / За ред. Геренчука К.І. Львів, 1978.

61. Рідуш Б.Т. Гіпогенний карстогенез у пісковикових формаціях Українських Карпат. *Український географічний журнал*. 2010. №1. С. 18-22.

62. Рідуш Б.Т. Природно-антропогенні скельно-печерні комплекси Українських Карпат. *Науковий вісник Чернівецького університету*: Зб. наук. праць. Вип. 294: Географія. Чернівці: Рута, 2006. С. 195-206.

63. Рідуш Б.Т., Марчук Л. В. Розвиток долини Дністра в межах Товтрової зони у пліоцені та ранньому плейстоцені. *Науковий вісник Чернівецького університету.* Географія. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2018. Вип. 803. С. 96-102.

64. Руденко В.П. Географія природно-ресурсного потенціалу України. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т. 2010.

65. Руденко Л. Г., Багров М. В., Палієнко В. П., Черваньов І. Г. Участь географів в інноваційному розвитку України. *Український географічний журнал*. 2011. №2. С. 3-10.

66. Стецюк В.В., Ковальчук І.П. Основи геоморфології: Навчальний посібник. К.: Вища школа, 2005.

67. Топчієв О.Г. Методологічні трансформації і сучасні парадигми в географії. *Український географічний журнал*. 2010. №2. С. 22-25.

68. Топчієв О.Г. Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методики: Навч. посібник. Одеса: Астропринт, 2005.

69. Топчієв О.Г., Нудельман В.І., Руденко Л.Г. Географія перед новітніми викликами і запитами (український аспект). *Український географічний журнал*. 2012. №2. С. 3-10.

70. Топчієв О.Г., Шашеро А.М., Мальчикова Д.С. Методологічні засади геопланування регіону. *Український географічний журнал.* 2010. №1. С. 23- 31.

71. Топчієв О.Г., Яворська В.В. Методологічні та методичні проблеми регіоналізації України. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Районування економічного простору України: питання методології і практики* (зб. наук. праць, Інститут регіональних досліджень). Львів, 2010. Вип. 5 (85). С. 32-45.

72. Україна: основні тенденції взаємодії суспільства і природи у XX ст. (географічний аспект) / За ред. Л.Г. Руденка. К.: Академперіодика, 2005.

73. Шищенко П.Г., Гавриленко П.Г. Геоекологія України. Підручник. К.: ДП «Прінт Сервіс», 2014.

74. Шищенко П.Г., Гавриленко П.Г. Конструктивно-географічні основи раціонального природокористування. К.: ДП «Прінт Сервіс», 2015.

75. Aitken S., Valentine G. Approaches to Human Geography. SAGE Publications, 2006.

76. Anderson K., Domosh, Pile S., Thrift N. (eds.). Handbook of Cultural Geography. SAGE Publications, 2003.

77. Bridge J., Demicco R. Earth Surface, Processes, Landforms and Sediment Deposits. Cambridge University Press, 2008.

78. Bull W. B. Tectonic Geomorphology of Mountains: a new approach to paleoseismology. Blackwell Publishing, 2007.

79. Gębica P., Jacyszyn A., Krąpiec M., Budek A., Czumak N., Starkel L., Andrejczuk W., Ridush B. Stratigraphy of alluvia and phases of the Holocene floods in the valleys of the Eastern Carpathians foreland. *Quaternary International*. 2016. Vol.415, pp.55:66.

80. Haesaerts P., Gerasimenko N., Damblon F., Kulakovska L., Usik V., Yurchenko T., Ridush B. The Upper Palaeolithic site Doroshivtsi III: A new chronostratigraphic and environmental record of the Late Pleniglacial in the regional context of the Middle Dniester-Prut loess domain (Western Ukraine). *Quaternary International*. 2019. https://doi.org/10.1016/j.quaint.2019.12.018.

81. Harvey A. M., Mather A. E., Stokes M. (eds.) Alluvial Fans: Geomorphology, Sedimentology, Dynamics. *Geological Society*, London, Special Publication. 2005. 251. 248 p.

82. Higland L.M., Bobrowsky P., The landslide handbook – A guide to understanding landslides: Reston, Virginia, U.S. Geological Survey 2008. Circular 1325.

83. Hugget R.J. Fundamentals of Geomorphology. NY, 2007.

84. Jilbert J. Geography Basic facts. Third edition. Harper Collins Publishers, 1992.

85. John A. Agnew J.A., Duncan J.S. The Wiley-Blackwell Companion to Human Geography. Blackwell Publishing Ltd, 2011.

86. Kalush I., Ridush B. Holocene seismodislocations of Kelmentsy part of the Dniester area, Ukraine. *Georeview*. 2013. 2. 22(1):1-7. DOI:10.4316/GEOREVIEW.2013.22.1.6.

87. Kitchin R., Trift N. (eds.). International Encyclopedia of Human Geography. Elsevier, 2009.

88. Knox P., Pinch S. Urban Social Geography. Pearson Education Ltd, 2010.

89. Landslides: types, mechanisms, and modelling / edited by J.J. Clague, D. Stead. Cambridge University Press, 2012.

90. Paleoseismology / ed. by J.P. McCalpin. 2008. Academic Press, Oxford, UK.

91. Profe J., Neumann L., Novothny A. et al. Paleoenvironmental conditions and sedimentation dynamics in Central Europe inferred from geochemical data of the loesspaleosol sequence at Süttő (Hungary). *Quaternary Science Reviews*. 2018.

92. Samoilenko V., Dibrova I. Geoecological Situation in Land Us. *Environmental Research, Engineering and Management.* 2019. Vol. 75. No 2. – P.36-46. Available at: http://dx.doi.org/10.5755/j01.erem.75.2.22253, SCOPUS, SJR 0,121 (2018).

93. Smith S.J., Pain R., Marston S.A., Jones J.P. (eds.). The SAGE Handbook of Social Geographies. SAGE Publications, 2010.

94. Turcotte D., Schubert G. Geodynamics. 3rd ed. NY: Cambridge University Press. 2014

95. Witherick M., Ross S., Small J. A Modern Dictionary of Geography. Fourth edition. URL: http://geografi.ums.ac.id/ebook/A%20Modern%20Dictionary%20of%20Geography.pdf